

ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ КОРПОРАТИВНОГО СЕКРЕТАРЯ

PROCEDURE FOR THE APPOINTMENT AND TERMINATION OF CORPORATE SECRETARY'S AUTHORITIES

Савчук В.П., аспірант кафедри цивільного права

Навчально-науковий юридичний інститут

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

У статті аналізується порядок обрання (призначення) та звільнення з посади корпоративного секретаря акціонерних товариств України. З цією метою аналізуються положення як старої так і нової редакції Закону України «Про акціонерні товариства».

Автор акценту увагу на тому, що формулювання «має право обрати» дає підстави для учасників фондового ринку іноді до досить вільного трактування відповідної правової норми, нехтуванням обов'язку призначення корпоративного секретаря у тих випадках, коли його призначення є обов'язковим, зокрема, коли відповідна посада передбачена установчими документами товариства.

Робиться висновок про те, що порядок обрання корпоративного секретаря є достатньо збалансованим: корпоративний секретар обирається на посаду за рішенням наглядової ради або ради директорів за поданням голови наглядової ради або ради директорів, якщо інше не передбачено статутом або положення про корпоративного секретаря.

Автор аргументує, що в новій редакції Закону України «Про акціонерні товариства» корпоративний секретар і далі перебуває в певній залежності (підпорядкуванні) наглядової ради. Тому пропонується змінити зазначену процедуру, надавши можливість акціонерам самостійно визначити порядок припинення повноважень корпоративного секретаря. Закономірно, за таких обставин корпоративний секретар буде виконувати обов'язки професійніше з урахуванням ширшого кола суб'єктів корпоративного управління, а не лише відстоюючи інтереси наглядової ради.

У статті підкреслюється, що нелогічним видається обмежити права акціонерів в контексті звільнення корпоративного секретаря. Адже з високою долею імовірності може виникнути ситуація, коли корпоративний секретар ігноруватиме інтереси акціонерів, інвесторів (не забезпечуючи їх потрібною інформацією), виконавчого органу, загальних зборів (недобросовісно виконуючи обов'язки), а ці суб'єкти не матимуть можливості впливати на корпоративного секретаря.

На підставі проведеного аналізу автор вносить пропозиції до Закону України «Про акціонерні товариства», мета яких полягає в збалансуванні впливу груп учасників акціонерних правовідносин на корпоративного секретаря.

Ключові слова: корпоративний секретар, посадова особа, порядок призначення, припинення, товариство, акціонерне товариство, корпоративне право, корпоративні правовідносини.

The article analyzes the procedure for election (appointment) and dismissal from the post of corporate secretary of joint-stock companies of Ukraine. For this purpose, the provisions of both the old and the new version of the Law of Ukraine "On Joint Stock Companies" are analyzed.

The author draws attention to the fact that the wording "has the right to choose" gives grounds for stock market participants to sometimes rather loosely interpret the relevant legal norm, neglecting the obligation to appoint a corporate secretary in those cases when his appointment is mandatory, in particular, when the corresponding position is stipulated by the founding documents of the company.

It is concluded that the procedure for the election of the corporate secretary is sufficiently balanced: the corporate secretary is elected to the position by the decision of the supervisory board or the board of directors upon the proposal of the chairman of the supervisory board or the board of directors, unless otherwise provided by the charter or regulations on the corporate secretary.

The author argues that in the new edition of the Law on "Joint Stock Companies" the corporate secretary continues to be in a certain dependence (subordination) of the supervisory board. Therefore, it is proposed to change the specified procedure by giving the opportunity to shareholders to independently determine the procedure for terminating the powers of the corporate secretary. Naturally, under such circumstances, the corporate secretary will perform his duties more professionally, taking into account a wider range of corporate governance subjects, and not just defending the interests of the supervisory board.

Therefore, it seems illogical to limit the rights of shareholders in the context of the dismissal of the corporate secretary. After all, with a high degree of probability, a situation may arise when the corporate secretary will ignore the interests of shareholders, investors (by not providing them with the necessary information), the executive body, the general meeting (by fulfilling the prescribed duties in bad faith), and these subjects will not have the opportunity to influence the corporate secretary.

Based on the analysis, the actor makes proposals to the Law of Ukraine "On Joint Stock Companies", the purpose of which is to balance the influence of groups of shareholders on the corporate secretary.

Key words: corporate secretary, official, order of appointment, termination, company, joint stock company, corporate law, corporate legal relations.

Постановка проблеми. Ключовою проблемою корпоративного управління та однієї з головних проблем корпоративних правовідносин є конфлікт інтересів. Питання, пов'язані з корпоративними конфліктами, є надзвичайно важливими та актуальними. Залишення поза увагою проблем корпоративних конфліктів або їх невдале вирішення можуть загрожувати не тільки дезорганізацією товариства та порушенням його конструктивного розвитку, а й, у прямому сенсі, руйнівними наслідками, що, у свою чергу, негативно позначається на вітчизняній економіці.

Важливе значення в мінімізації корпоративних конфліктів повинен відігравати інститут корпоративного секретаря, який відносно нещодавно з'явився у вітчизняному корпоративному праві.

Стан дослідження. Інститут корпоративного секретаря був предметом дослідження ряду вчених у вітчиз-

няній науці серед яких варто відзначити, О.Р. Кібенко, О.Р. Ковалишина, Ю.В. Біляка, О. Шевчук, Ю. Ментух та інших. Але проблематика вступу на посаду та звільнення з посади залишається досі недослідженою.

Постановка завдання. Метою дослідження є з'ясування особливостей обрання, та порядку припинення повноважень корпоративного секретаря.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ч. 7 ст. 56 чинного Закону України «Про акціонерні товариства» [1] наглядова рада за пропозицією голови наглядової ради у встановленому порядку має право обрати корпоративного секретаря. Корпоративний секретар є особою, яка відповідає за взаємодію акціонерного товариства з акціонерами та/або інвесторами. Таким чином, в чинній редакції Закону корпоративний секретар позиціонується як особа, яка перебуває в складі наглядової ради, функціо-

нально їй підпорядковується поряд з комітетами наглядової ради, про які йдеться у відповідній статті 56 «Комітети наглядової ради. Корпоративний секретар». Але такий порядок, на думку автора, дещо суперечить правовій природі та ролі корпоративного секретаря у корпоративних правовідносинах.

Формулювання «має право обрати» дає підстави для учасників фондового ринку іноді до досить вільного трактування відповідної правової норми, нехтуванням обов'язку призначення корпоративного секретаря у тих випадках, коли його призначення є обов'язковим, зокрема, коли відповідна посада передбачена установчими документами товариства. Наведемо приклад із судової практики.

У справі про визнання рішення наглядової ради ПАТ «Львівська вугільна компанія» недійсним рішенням господарського суду Львівської області від 14.06.2016 року у справі № 914/71/16 позовні вимоги Регіонального відділення Фонду державного майна України по Львівській області, до відповідача ОСОБА_2 акціонерного товариства Львівська вугільна компанія, про визнання рішення наглядової ради недійсним задоволено повністю на тій підставі, що порушено процедуру проведення та затвердження результатів голосування під час проведення заочного голосування.

Не погоджуючись з рішенням господарського суду Львівської області від 14.06.2016 року у справі № 914/71/15, відповідач Публічне акціонерне товариство Львівська вугільна компанія, подав апеляційну скаргу.

Скаржник, подаючи апеляційну скаргу, обґрунтував можливість затвердження результатів заочного голосування без участі корпоративного секретаря (незважаючи на те, що відповідна посада передбачена статутом даного товариства) на тій підставі, що Закон «Про АТ» визначає обрання корпоративного секретаря як право, а не обов'язок.

В силу ч. 4 статті 56 Закону України «Про акціонерні товариства» наявність корпоративного секретаря не є обов'язковою. Враховуючи відсутність корпоративного секретаря (оскільки обов'язкова його участь нормами ст. 56 Закону України «Про акціонерні товариства» не передбачена) саме Голові Наглядової ради були направлені повідомлення про результати заочного голосування і саме Головою Наглядової ради ПАТ «Львівська вугільна компанія» ОСОБА_7, яка відповідно до п. п. 11,12 п. 7.2. Положення про Наглядову раду ПАТ «Львівська вугільна компанія», оформлює документи, видані наглядовою радою та забезпечує ведення протоколів засідань наглядової ради.

Однак апеляційний суд зазначив, що згідно ч. 4 ст. 56 Про акціонерні товариства наглядова рада за пропозицією голови наглядової ради у встановленому порядку має право обрати корпоративного секретаря. Корпоративний секретар є особою, яка відповідає за взаємодію акціонерного товариства з акціонерами та/або інвесторами. Суд погоджується зі скаржником про те, обрання корпоративного секретаря є правом товариства. Однак, статутом відповідача така посада передбачена, відповідно, відповідач цим правом скористався. Фактична відсутність корпоративного секретаря не спростовує висновків суду. Про необхідність наявності у товаристві корпоративного секретаря йдеться у п.4.3.8 статуту.

Враховуючи, що у п.8.91 статуту альтернатив Корпоративному секретарю в частині виконання обов'язків по складанню та підписанню протоколу заочного голосування наглядової ради не передбачено, відповідна процедура визначена статутом порушена.

Таким чином, апеляційний суд постановив апеляційну скаргу залишити без задоволення, а рішення господарського суду Львівської області від 14.06.2016 року у справі № 914/71/16 залишити без змін [1].

Тобто суд підтвердив, що у випадку, якщо локальними документами АТ закріплено обов'язковість участі

корпоративного секретаря у процесі прийняття, та затвердження рішень органів управління, то посилання на необов'язковість корпоративного секретаря є безпідставними та протиправними.

Обрання і звільнення корпоративного секретаря наглядовою радою і виключно за пропозицією голови наглядової ради ставить його в залежність від останньої, а не від загальних зборів. А якщо взяти до уваги право наглядової ради відсторонювати корпоративного секретаря, то його «маріонетковий» характер стає очевидним. Тому доцільніше, на думку автора, віднести обрання корпоративного секретаря до компетенції загальних зборів.

На думку А.С.Лалетіної, одним із оптимальних способів забезпечення незалежності корпоративного секретаря є варіант, коли адміністративно (питання трудового розпорядку, матеріальне забезпечення) корпоративний секретар підпорядкований одноосібному виконавчому органу, а функціонально – наглядовій раді (голові ради директорів) [3].

У відповідності з новою редакцією Закону України «Про акціонерні товариства» від 27 липня 2022 року [4] корпоративний секретар обирається на посаду за рішенням наглядової ради або ради директорів за поданням голови наглядової ради або ради директорів, якщо інше не передбачено статутом або положення про корпоративного секретаря.

Тобто в новій редакції Закону корпоративний секретар і далі перебуває в певному підпорядкуванні наглядової ради. Поряд з тим відзначається, що корпоративний секретар не може бути членом наглядової ради, виконавчого органу або ради директорів акціонерного товариства (ч. 9 ст. 82 Проекту).

В чинній редакції Закону про АТ не передбачено конкретного переліку підстав припинення повноважень корпоративного секретаря. Таким чином, відповідне питання врегульовується виключно на рівні локальних актів (статут, положення про корпоративного секретаря) та цивільно-правового договору, що укладається між АТ та корпоративним секретарем.

Згідно ч. 6 ст. 87 нової редакції Закону про АТ звільнення корпоративного секретаря так само як і його відсторонення можливе у будь-який час та з будь-яких підстав. Фактично припинення повноважень можливе за відсутності будь-якого обґрунтування. В цьому контексті слід відзначити, що в проекті №2493, на основі якого було прийнято нову редакцію Закону, відсторонення від виконання повноважень корпоративного секретаря, було можливим за дії або бездіяльність, які порушують права акціонерів або самого АТ, до вирішення питання про його відповідальність.

Крім того, без рішення наглядової ради або ради директорів повноваження корпоративного секретаря достроково припиняються: 1) за його бажанням та за умови письмового повідомлення про це акціонерному товариству за два тижні; 2) у разі неможливості виконання обов'язків корпоративного секретаря за станом здоров'я; 3) у разі набрання законної сили вироком чи рішенням суду, яким його засуджено до покарання, що виключає можливість виконання обов'язків корпоративного секретаря; 4) у разі смерті, визнання його недієздатним, обмежено дієздатним, безвісно відсутнім, померлим; 5) у випадку, якщо дана особа обіймає певне посадове становище в іншому товаристві капіталів (ч. 7 ст. 87 нової редакції Закону про АТ).

Перелік згаданих підстав видається обґрунтованим. Поряд з тим звільнення у будь-який час та з будь-яких підстав здавалося б на перший погляд неправомірним з погляду норм трудового права. Як відомо, звільнення працівника можливе виключно з підстав передбачених ст. 36 КЗпП України. Але слід враховувати, що корпоративний секретар, так само як і посадові особи органів управління, не є звичайним працівником підприємства. Він відноситься до суб'єктів фідучіарних обов'язків по

відношенню до товариства. Тож можливість його звільнення з інших підстав, не передбачених ст. 36 КЗпП України видається обґрунтованим.

Варто звернути увагу на ще один аспект порядку припинення повноважень. За винятком підстав передбачених ч. 7 ст. 86 нової редакції Закону про АТ правовідносини між АТ та корпоративним секретарем припиняються виключно за рішенням наглядової ради (ради директорів). Норма має імперативний характер та виключає можливість установлення статутом інших органів (посадових осіб) для припинення повноважень секретаря. В інший спосіб закріплюється порядок його призначення. Частина 1 ст. 86 нової редакції Закону пропонує вирішення даного питання шляхом застосування диспозитивного методу правового регулювання. Корпоративний секретар призначається наглядовою радою директорів, якщо інше не передбачено статутом АТ. Тобто обрання корпоративного секретаря можливе: 1) наглядовою радою (радою директорів); 2) іншими органами управління (виконавчим органом, загальними зборами), якщо такий порядок встановлено в статуті.

Тож учасникам корпоративних правовідносин (акціонерам) надано право встановити баланс інтересів органів управління стосовно визначення претендента на посаду корпоративного секретаря на свій розсуд: за рішенням загальних зборів на підставі подання наглядової ради (ради директорів) чи виконавчого органу, за рішенням наглядової ради на підставі подання виконавчого органу тощо. Закономірно, за таких обставин корпоративний секретар буде виконувати обов'язки професійніше з ура-

хуванням ширшого кола суб'єктів корпоративного управління, а не лише відстоюючи інтереси наглядової ради.

Тому нелогічним видається обмежити права акціонерів в контексті звільнення корпоративного секретаря. Адже з високою долею імовірності може виникнути ситуація, коли корпоративний секретар ігноруватиме інтереси акціонерів, інвесторів (не забезпечуючи їх потрібною інформацією – п.п. 1-2, 6-7 ч. 1 ст. 87 нової редакції Закону), виконавчого органу, загальних зборів (недобросовісно виконуючи обов'язки передбачені п.п. 3-5 ч. 1 ст. 87), а ці суб'єкти не матимуть можливості впливати на корпоративного секретаря. Тобто надаючи виключні повноваження наглядовій раді щодо звільнення корпоративного секретаря, останній тим самим ставиться в більшу залежність саме від наглядової ради. Тож порушується баланс важелів взаємостримування, противаг між органами управління, органами управління та акціонерами.

Висновки. Тому з метою уникнення описаних вище ситуацій пропонуємо надати право акціонерам право самим вирішувати порядок припинення повноважень корпоративного секретаря. Для цього ч. 6 ст. 86 Закону України «Про акціонерні товариства» викласти в такій редакції: «За рішенням наглядової ради або ради директорів повноваження корпоративного секретаря можуть бути у будь-який час та з будь-яких підстав припинені або корпоративний секретар може бути тимчасово відсторонений від виконання своїх повноважень, якщо статутом не передбачено інший порядок припинення повноважень, відсторонення корпоративного секретаря».

ЛІТЕРАТУРА

1. Про акціонерні товариства: Закон України № 514-VI від 17 вересня 2008 року / *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2008, № 50-51, ст. 384.
2. Постанова Львівського Апеляційного господарського суду у справі № 914/71/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/61135243>
3. Лалетина А.С., Косякин И.А. Институт корпоративного секретаря: правовое регулирование, практика, перспективы развития / Труды Института государства и права РАН. 2018. Том 13. № 1. С. 145-176. (С. 153)
4. Проект Закону України «Про акціонерні товариства» №2493 від 25.11.2019 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67468